Załącznik nr 1
do Uchwały Nr XXIX/185/2017
Rady Gminy w Krzynowłodze Małej
z dnia 28 kwietnia 2017 r.

Strategia Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026

Krzynowłoga Mała, grudzień 2016 r.

Spis treści

I. WPROWADZENIE 4
1. Wstęp 4
2. Główne obszary problemowe 5
3. Samorząd terytorialny 6
II. DIAGNOZA STANU GMINY KRZYNOWŁOGA MAŁA. 8
1. Uwarunkowania wewnętrzne. 8
2. Uwarunkowania zewnętrzne. 9
3. Środowisko przyrodnicze i gospodarka przestrzenna. 11
4. Ludność. 12
5. Mieszkalnictwo. 15
6. Przemysł i usługi. 16
7. Infrastruktura techniczna. 18
8. Infrastruktura społeczna. 20
9. Środowisko kulturowe. 21
10. Gospodarka budżetowa gminy. 23
III. ANALIZA SWOT. 25
IV. MISJA ROZWOJU GMINY. 27
V. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY 28
VI. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWOJU GMINY 30
VII. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ 31
1. System monitorowania Strategii 31
2. Sposoby oceny Strategii 31
3. Public Relations Strategii 31
4. Konsultacje Strategii 32
VIII. FINANSOWANIE STRATEGII ROZWOJU GMINY 33
IX. Ocena oddziaływania na środowisko Strategii 34
X. SPIS TABEL 38

I. WPROWADZENIE

1. Wstęp

Strategia odpowiada na potrzebę kompleksowego i długofalowego podejścia do rozwoju gminy w szybko zmieniającym się i coraz bardziej konkurencyjnym otoczeniu. Planowanie strategiczne nie daje gwarancji sukcesu, ale znacznie zwiększa jego prawdopodobieństwo. Dla naszych potrzeb można przyjąć prostą definicję strategii rozwoju gminy. Jest to sztuka formułowania długookresowych celów, a także ich modyfikacji w zależności od zmian zachodzących w otoczeniu oraz wybór działań umożliwiający realizację przyjętych priorytetów rozwoju.

Strategia rozwoju gminy jest dokumentem uchwalanym przez Radę Gminy w celu określenia najważniejszych zamierzeń, osiąganych wspólnym wysiłkiem władz samorządowych, mieszkańców i podmiotów gospodarczych. Narzędziem realizacji strategii są głównie publiczne środki finansowe. Większość zamierzeń ambitnych gmin wykracza jednak poza ich możliwości budżetowe. Dlatego możliwe i konieczne jest stosowanie takich metod działania, jak: przedsięwzięcia publiczno-prywatne, współpraca międzygminna, pozyskiwanie środków pozabudżetowych, zlecanie zadań publicznych organizacjom społecznym, interwencyjne działania rządu, władz regionalnych i powiatowych. We współczesnym świecie gminy i miasta osiągają sukces dzięki umiejętnemu łączeniu elementów konkurencji i współpracy, rynku i polityki wspierania najbardziej efektywnych i pomocy nieprzystosowanym. Oznacza to, że samorząd gminy nie jest jedynym i wyłącznym podmiotem strategii rozwoju, choć ponosi odpowiedzialność za jej sformułowanie i uchwalenie.

Wieloaspektowość i wielopodmiotowość strategii wymaga szerokiego udziału społecznego w trakcie jej formułowania. Proponowane rozwiązania i przedsięwzięcia rozwojowe muszą być realne ekonomicznie, akceptowane społecznie, przeprowadzalne politycznie, dopuszczalne z punktu widzenia ochrony zasobów i przyrody, wykonalne technicznie i możliwe do umiejscowienia w konkretnej przestrzeni.

2. Główne obszary problemowe

Strategiczne planowanie lokalnego rozwoju było procesem twórczym, który określił główne obszary problemowe gminnej wspólnoty samorządowej. Podstawowymi motywami były:

- potrzeba identyfikacji najważniejszych szans i barier dalszego rozwoju gminy oraz uzyskania powszechnej zgody co do najważniejszych kierunków rozwoju gminy w perspektywie następnych lat,
- potrzeba uzgodnienia, które spośród spraw publicznych wymagają najpilniejszego załatwienia,
- potrzeba usprawniania metod zarządzania gminą w celu stałego podnoszenia efektywności wykorzystania zasobów finansowych budżetu gminy,
- potrzeba zbudowania rzeczywistej płaszczyzny porozumienia i współpracy pomiędzy społeczeństwem, prywatnym sektorem gospodarczym, a sektorem administracji publicznej.

3. Samorząd terytorialny

Samorząd terytorialny to prawo i rzeczywista zdolność społeczności lokalnych do regulowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych w granicach zakreślonych ustawami. Z politycznego punktu widzenia jest to jedna z form uczestnictwa w sprawowaniu władzy.

Wspólnoty lokalne i reprezentujące ją władze samorządowe w wielu krajach świata, w tym także i w Polsce, przyjmują coraz większy zakres obowiązków i kompetencji. Występując w imieniu i na rzecz własnych społeczności, władze lokalne podejmują działania mające na celu rozwój społeczno – gospodarczy danego obszaru i zapewnienie możliwie najlepszych warunków życia.

Siedzibą władz gminy jest wieś Krzynowłoga Mała. Organami gminy jest Rada Gminy oraz Wójt. W gminie Krzynowłoga Mała, Rada Gminy liczy 15 radnych. Organy gminy wykonują swoje zadania przy pomocy Urzędu Gminy oraz gminnych jednostek organizacyjnych. Rada Gminy jest organem stanowiącym i kontrolnym gminy, z wyłączeniem spraw rozstrzyganych przez mieszkańców w drodze referendum. Wewnętrznymi kolegialnymi organami rady są komisje rady. Na podstawie uchwały Rady Gminy w Krzynowłodze Małej powołane zostały następujące stałe komisje rady:

1) Komisja Rewizyjna,
2) Komisja Samorządu, Przestrzegania Prawa i Porządku Publicznego oraz Spraw Socjalnych,
3) Komisja Budżetu, Gospodarki Gminy, Rolnictwa, Oświaty, Kultury i Zdrowia.

Jednostki organizacyjne gminy:

1) Publiczne Gimnazjum w Krzynowłodze Małej - Zespół Szkół
2) Szkoła Podstawowa w Krzynowłodze Małej – Zespół Szkół
3) Szkoła Podstawowa w Ulatowie-Adamach,
4) Szkoła Podstawowa w Romanach-Seborach,
5) Gminna Biblioteka Publiczna w Krzynowłodze Małej,
6) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzynowłodze Małej.

Jednostki pomocnicze gminy (sołectwa):

1. Borowe-Chrzczany,
2. Bystre-Chrzany,
3. Cichowo,
4. Chmieleń Wielki
5. Chmielonek,
6. Czaplice-Bąki,
7. Czaplice-Kurki,
8. Gadomiec-Jędryki,
9. Gadomiec-Wyraki,
10. Goski Wąsosze,
11. Grabowo-Rżańce,
12. Kaki-Mroczki,
13. Kawieczyno,
14. Krajewo-Kłódki,

15. Krajewo Wielkie,
16. Krzynowłoga Mała,
17. Marianowo,
18. Masiak,
19. Morawy Wielkie,
20. Ostrowe,
21. Ożumiech,
22. Piastowo,
23. Plewnik,
24. Łoje,
25. Łanięta,
26. Romany-Janowięta,
27. Romany-Fuszki,
28. Romany-Sebory,
29. Romany-Sędzięta,
30. Rudno Jeziorowe,
31. Rudno-Kmiece,
32. Rudno-Kosiły,
33. Skierkowizna,
34. Świniary,
35. Ulatowo-Adamy,
36. Ulatowo-Borzuchy,
37. Ulatowo-Czerniaki,
38. Ulatowo-Zalesie,
39. Ulatowo-Żyły,
40. Wiktorowo wieś,
41. Wiktorowo kolonia.

II. DIAGNOZA STANU GMINY KRZYNOWŁOGA MAŁA.

Diagnoza stanu gminy dokonana została głównie na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy Krzynowłoga Mała". Następnie przeprowadzono weryfikację tej diagnozy. Zastosowano przy tym tzw. metodę SWOT, określając silne i słabe strony gminy oraz szanse i zagrożenia jej dalszego rozwoju. Silne i słabe strony dotyczą teraźniejszości oraz sytuacji wewnętrznej. Szanse i zagrożenia odnoszą się do przyszłości i uwarunkowań zewnętrznych rozwoju. Na podstawie analizy SWOT określono misję i cele strategiczne gminy Krzynowłoga Mała.

1. Uwarunkowania wewnętrzne.

1.1 Ogólna charakterystyka gminy.

Część północno - zachodnią oraz część południową gminy pokrywają zwarte kompleksy lasów. Od północy poprzez centralną część gminy i dalej na zachód - wzdłuż rzeki Ulatówki - rozciąga się pas terenów bagiennych oraz podmokłych łąk. Ponadto cały teren gminy poprzecinany jest mniejszymi strumieniami oraz mniejszymi i większymi jeziorami. Takie warunki naturalne spowodowały, że na terenie gminy wykształciła się duża ilość małych wsi o rozproszonej zabudowie, zlokalizowanych w sąsiedztwie cieków wodnych oraz jezior. Na południu gminy, wzdłuż granicy z gminami Czernice Borowe i Przasnysz znajduje się ciąg złóż kruszywa naturalnego.

1.2. Rolnictwo.

Wiodącą funkcją gminy Krzynowłoga Mała jest rolnictwo. Około 85% jej mieszkańców utrzymuje się z rolnictwa. Dominuje tu indywidualna gospodarka rolna. W rękach 776 indywidualnych gospodarstw rolnych o średniej powierzchni około 25 ha powierzchni ogólnej znajduje się 96% użytków rolnych gminy.

Użytki rolne zajmują 12.409 ha, co stanowi 2/3 powierzchni gminy, co w rozbiciu na szczególne rodzaje użytków kształtuje się następująco:

- grunty orne - 8.295 ha, co stanowi 67% użytków rolnych;
- łąki - 1.677 ha, co stanowi 13,5% użytków rolnych;
- pastwiska - 2.049 ha, co stanowi 16,5% użytków rolnych;
- sady - 56 ha, co stanowi 0,5% użytków rolnych;
- inne użytki - 332 ha, co stanowi 2,5% użytków rolnych.

Warunki dla rozwoju rolnictwa są średnie. Grunty orne III i IV klasy bonitacyjnej zalegają na 2.916 ha, co stanowi około 35% całości gruntów ornych. Grunty chronione zlokalizowane są w trzech dość zwartych kompleksach:
1) Okolice wsi Krzynowłoga Mała;
2) Okolice wsi Ożumiech, Rudno-Kosiły i Rudno-Kmiece;
3) Okolice wsi Czaplice-Bąki, Romany-Sędzięta i Świniary.

1.3. Leśnictwo.

Lasy zajmują 5.238 ha, co stanowi ok. 30% powierzchni gminy. Znaczna część lasów, bo 3.875 ha (75% powierzchni) stanowi własność prywatną. Są to lasy gospodarcze, których podstawową funkcją jest produkcja surowca drzewnego na potrzeby gospodarki narodowej oraz na potrzeby własne.

Ponadto lasy pełnią bardzo ważną rolę glebochronną oraz wpływają stabilizująco na stosunki wodne terenu.

2. Uwarunkowania zewnętrzne.

2.1. Położenie i pozycja gminy w województwie mazowieckim.

Gmina Krzynowłoga Mała położona jest w powiecie przasnyskim, stanowiącym północne rubieże Województwa Mazowieckiego. Zajmuje obszar 184 km^2, co stanowi trzecie miejsce co do wielkości w powiecie. Terytorium gminy stanowi 15% powierzchni powiatu.

Od strony północnej gmina Krzynowłoga Mała graniczy z linią Chorzele, od wschodu - z gminą Jednorożec, od południa - z gminami Przasnysz i Czernice Borowe. Od zachodu gmina graniczy z gminą Dzierzgowo w powiecie mławskim.

Teren gminy przecinają, biegnące z południa na północ:
- droga krajowa nr 57 relacji Pułtusk – Szczytno,
- droga wojewódzka nr 616 relacji Ciechanów - Chorzele.

Zewnętrzny układ komunikacyjny uzupełniają drogi powiatowe nr 28310, 28313, 28314, 28315, 28316, 28317 i 28318.

2.2. Uwarunkowania fizjograficzne.

Gmina położona jest na obszarze charakteryzującym się następującymi warunkami fizjograficznymi:
1) Obszar o deficycie wód powierzchniowych
2) Wydajność wód podziemnych - 50 - 100 m3/d/km2,

3) Ilość użytków rolnych - ponad 3,0 ha/1M,
4) Udział użytków zielonych - 20 - 30 %;
5) Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego - 25 ha;
6) Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (do 100 pkt.) - 60 pkt.;
7) Obszar o depresji demograficznej.

3. Środowisko przyrodnicze i gospodarka przestrzenna.

3.1. Położenie i rzeźba terenu.

Gmina Krzynowłoga Mała leży na obszarze Wzniesień Mławskich, wchodzących w skład Niziny Północnomazowieckiej. Rzeźba terenu jest urozmaicona.

Wyróżnia się następujące jednostki morfologiczne:
- strefa wzgórz morenowo - czołowych i kemowych, w znacznej części zalesiona;
- płaskie i rozległe obniżenia, położone na zapleczu strefy morenowo - czołowej i kemowej, na północy przechodzące stopniowo w wysoczyznę morenową;
- wysoczyzna morenowa, przeważnie falista, wyniesiona 130 - 170 m n. p. m., o spadkach przekraczających 5%.

Urozmaicenie rzeźby terenu jest korzystne zarówno dla rolnictwa jak i rozwoju osadnictwa,

3.2. Budowa geologiczna i surowce naturalne.

Pod względem podziału geologicznego obszar gminy położony jest w obrębie wzniesienia Mazursko - Suwalskiego. Grunty na terenie gminy są w przewadze gruntami nośnymi i nie stanowią ograniczeń dla lokalizacji rozbudowy. Lokalnie tylko występują piaski drobne o miąższości do 2 m oraz utwory rzeczne, bagienne i torfowe, będące gruntami o małej nośności, nie nadającymi się do bezpośredniego posadowienia budynków. Na obszarze południowej części gminy występują bogate złoża pospółki. Tworzą one gniazda bądź ławice o utworach piaszczystych wzgórz kemowych i moren czołowych. Badania geologiczne potwierdziły również występowanie dobrej jakości złóż pospółek w strefie morenowo - kemowej w rejonie wsi Krajewo-Wierciochy, Ostrowe-Dyle, Morawy Wielkie, Rudno-Kmiece oraz Rudno-Jeziorowe.

3.3. Warunki wodne.

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Krzynowłoga Mała należy do zlewni rzeki Narew. Teren odwodniony jest powierzchniowo na wschód w kierunku rzeki Orzyc oraz na zachód i południe w kierunku rzeki Węgierki.

Sieć rzeczna na terenie gminy jest słabo rozwinięta. Przepływają przez nią rzeki Ulatówka i Morawka.

W wyniku podpiętrzenia cieku wodnego powstał zbiornik wodny w okolicy wsi Łoje. Ze względu na występowanie wód gruntowych obszar gminy podzielono na 2 części o różnych warunkach występowania wód gruntowych.

a) Pierwszy obszar - zajmujący przeważającą część gminy występowania ciągłego poziomu wód gruntowych o swobodnym zwierciadle, utrzymującego się przeważnie na wysokości 4 m p.p.t. Jest to obszar w rozległym obniżeniu w dolinie Ulatówki oraz w dolinach mniejszych cieków wodnych, tam wody gruntowe utrzymują się na głębokości mniejszej niż 2 m p.p.t.
b) Drugi obszar - posiada zmienną ciągłość poziomu wód gruntowych powodowaną występowaniem gruntów trudno przepuszczalnych.
Warunki wodne, poza obniżeniem terenu w dolinie Ulatówki oraz dolinami mniejszych cieków nie stwarzają ograniczeń dla lokalizacji zabudowy. Na terenach bez wodociągów zaopatrzenie w wodę dla celów bytowych i gospodarczych oparte jest wyłącznie na czwartorzędowych piętrach wodonośnych. Studnie kopalne czerpią wodę z pierwszego poziomu wód gruntowych. Obszar gminy należy do obszarów o najsłabszych parametrach filtracyjnych. Północno-wschodnia część gminy, od linii Świniary - Ulatowo do wschodnich granic to obszar podatny na degradację w przypadku niewłaściwej gospodarki wodnej.

3.4. Zagadnienia ekologiczne.

Na terenie gminy nie występują obiekty, stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska, zarówno pod względem zanieczyszczenia ziemi, wód i powierza jak i emisji hałasu i drgań.

Na terenie wsi Krzynowłoga Mała zlokalizowane jest gminne wysypisko śmieci. Mieści się na jego terenie również grzebowisko dla zwierząt.

Na obszarze gminy nie występują rezerwaty przyrody ani obszary chronionego krajobrazu.

4. Ludność.

Gmina liczy 3.576 mieszkańców (51% mężczyźni, 49% kobiety). Gęstość zaludnienia wynosi 19 osób/km^2 (najniższa w powiecie), gdzie gęstość zaludnienia wynosi 19 osób na 1 km^2. Sprawia to, że gmina pod tym względem zaliczona jest do obszarów o niskim zaludnieniu. Ponadto od szeregu lat notuje się systematyczny spadek liczby mieszkańców - gmina znajduje się na obszarze depresji demograficznej.

Dominującym zajęciem wykonywanym przez mieszkańców gminy jest praca w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Poza rolnictwem funkcjonują prywatne podmioty gospodarcze, świadczące usługi handlowe, rzemieślnicze i bytowe.

Tabela 1. Liczba ludności ogółem w latach 2004, 2009, 2014
[GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Województwo Mazowieckie	osoby	5 145 997	5 222 167	5 334 511
Powiat przasnyski	osoby	53 311	52389	53 439
Gmina Krzynowłoga Mała	osoby	3 601	3 518	3 576

Tabela 2. Liczba ludności z podziałem na mężczyzn i kobiety
[GUS, Bank Danych Lokalnych, 2014 r.].

Podmiot	Jednostka	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Polska	osoby	38 478 602	18 619 809	19 858 793
Województwo Mazowieckie	osoby	5 334 511	2 552 091	2 782 420
Powiat przasnyski	osoby	53 439	26 730	26 709
Gmina Krzynowłoga Mała	osoby	3 576	1 824	1 752

Tabela 3. Współczynnik feminizacji w latach 2004, 2009, 2014
[GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Polska	osoby	107	107	107
Województwo Mazowieckie	osoby	108	109	109
Powiat przasnyski	osoby	101	101	103
Gmina Krzynowłoga Mała	osoby	98	97	96

Tabela 4. Przyrost naturalny w latach 2004, 2009, 2014
[GUS, Bank Danych Lokalnych, 2014 r.].

Podmiot	2004	2009	2014
Województwo Mazowieckie	-2941	5211	3645
Powiat przasnyski	-5	-21	57
Gmina Krzynowłoga Mała	-21	-	-8

Tabela 5. Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) w latach 2004, 2009, 2014
[GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Województwo Mazowieckie	osoby	1 036 343	9 752 78	9 880 11
Powiat przasnyski	osoby	13 451	11 797	10 925
Gmina Krzynowłoga Mała	osoby	942	794	765

Tabela 6. Ludność w wieku produkcyjnym w latach 2004, 2009, 2014 [GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Województwo Mazowieckie	osoby	3 248 829	3 329 007	3 304 741
Powiat przasnyski	osoby	31 392	32 187	33 284
Gmina Krzynowłoga Mała	osoby	1 993	2129	2 201

Tabela 7. Ludność w wieku poprodukcyjnym w latach 2004, 2009, 2014 [GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Województwo Mazowieckie	osoby	860 825	917 882	1 041 759
Powiat przasnyski	osoby	8 468	8 405	9 230
Gmina Krzynowłoga Mała	osoby	666	595	610

Tabela 8. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2004, 2009, 2014 (wskaźnik obciążenia demograficznego) [GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Województwo Mazowieckie	osoby	58,4	56,9	61,4
Powiat przasnyski	osoby	69,8	62,8	60,6
Gmina Krzynowłoga Mała	osoby	80,7	65,2	62,5

Tabela 9. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2004, 2009, 2014 (wskaźnik obciążenia demograficznego) [GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Województwo Mazowieckie	osoby	83,1	94,1	105,4
Powiat przasnyski	osoby	63,0	71,2	84,5
Gmina Krzynowłoga Mała	osoby	70,7	74,9	79,7

Tabela 10. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2004, 2009, 2014 (wskaźnik obciążenia demograficznego) [GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Województwo Mazowieckie	osoby	26,5	27,6	31,5
Powiat przasnyski	osoby	27,0	26,1	27,7
Gmina Krzynowłoga Mała	osoby	33,4	27,9	27,7

5. Mieszkalnictwo.

Na terenie gminy Krzynowłoga Mała liczba mieszkań na koniec 2014 r. wynosiła 928 i wzrosła od 2004 r. o 28 lokali. Analiza danych zawartych w tabeli 10 prezentuje zmiany liczby mieszkań na terenie gminy Krzynowłoga Mała na przestrzeni lat 2004-2014.

Tabela 11. Stan infrastruktury mieszkaniowej na terenie gminy

Wyszczególnienie	J. m.	2004	2009	2014
Ogółem				
mieszkania	mieszk.	900	903	928
izby	izba	3 633	3 647	3 887
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	76 077	76 582	81 986
Zasoby mieszkaniowe gminz (komunalne)				
mieszkania	mieszk.	11	-	1
izby	izba	26	-	2
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	437	-	42
Zasoby zakładów pracy				
mieszkania	mieszk.	19	-	-
izby	izba	68	-	-
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	1 298	-	-
Zasoby osób fizycznych				
mieszkania	mieszk.	868	-	-
izby	izba	3 531	-	-
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	74 231	-	-
Zasoby pozostałych podmiotów				
mieszkania	mieszk.	2	-	-

izby	izba	8	-	-
powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	111	-	-

Tabela 12. Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców w latach 2004, 2009, 2014 [GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Polska	mieszkania	332,3	348,5	363,4
Województwo Mazowieckie	mieszkania	359,8	383,1	406,2
Powiat przasnyski	mieszkania	282,2	295,5	297,3
Gmina Krzynowłoga Mała	mieszkania	249,9	256,7	259,5

6. Przemysł i usługi.

Na terenie gminy nie ma zakładów przemysłowych. Funkcjonują jedynie prywatne podmioty gospodarcze, świadczące usługi handlowe, rzemieślnicze i bytowe.

Główne usługi to: sklepy spożywczo przemysłowe, piekarnia, naprawa maszyn rolniczych, handel materiałami budowlanymi i do produkcji rolnej, transport i obróbka drewna.

Gmina Krzynowłoga Mała ma typowo rolniczy charakter. Wśród około 700 gospodarstw indywidualnych przeważają gospodarstwa o powierzchni 20-50 ha, stanowiąc około 30% ogółu.

Tabela 13. Podmioty gospodarcze działające na terenie gminy [GUS].

Wyszczególnienie	J. m.	2004	2009	2014
Podmioty gospodarcze ogółem	**jed.gosp.**	**171**	**209**	**217**
Sektor publiczny				
ogółem	jed.gosp.	9	9	9
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	jed.gosp.	8	7	7
Sektor prywatny				
ogółem	jed.gosp.	162	200	248
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	jed.gosp.	146	184	217
spółki handlowe	jed.gosp.	0	1	4

spółdzielnie	jed.gosp.	2	2	2
stowarzyszenia i organizacje społeczne	jed.gosp.	6	6	6

Działalność gospodarcza prowadzona na terenie gminy Krzynowłoga Mała koncentruje się głównie na rolnictwie i handlu, w mniejszym stopniu na budownictwie oraz transporcie. Strukturę działalności gospodarczej prowadzonej na terenie gminy prezentuje poniższa tabela.

Tabela 14. Wykaz podmiotów gospodarczych na terenie gminy wg sekcji PKD [GUS].

Kod PKD	**Wyszczególnienie**	**Rok**		
		2004	**2009**	**2014**
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	57	64	51
B	Górnictwo i wydobywanie	0	2	4
C	Przetwórstwo przemysłowe	7	8	13
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	0
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	1
F	Budownictwo	6	21	23
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	47	53	79
H	Transport i gospodarka magazynowa	22	21	22
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	1	1	0
J	Informacja i komunikacja	0	0	3
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	2	3	4
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	4	6	0
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	0	2	3
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	4	6	6
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe	8	8	0

	zabezpieczenia społeczne			
P	Edukacja	7	8	4
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3	3	1
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1	1	1
S	Pozostała działalność usługowa	2	2	2
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	0	0	0
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0
Podmioty gospodarcze ogółem		**171**	**209**	**217**

Na przestrzeni ostatnich lat obserwowany był systematyczny wzrost liczby przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy (liczba podmiotów wzrosła w tym czasie o 46 przedsiębiorstw, wzrost ten wyniósł w ujęciu procentowym – 27,5%).

7. Infrastruktura techniczna.

7.1. Komunikacja.

Komunikację zewnętrzną na terenie gminy stanowią drogi:
- krajowa nr 57,
- wojewódzka nr 616,
- powiatowe nr: 28314, 28313, 28315, 28310,28316, 28317 i 28318.

Zewnętrzny układ drogowy uzupełnia sieć lokalnych dróg o łącznej długości 265 km, w tym 113 km dróg gminnych. Ich rozmieszczenie oraz usytuowanie miejscowości gminnych stwarzają potencjalnie dogodne warunki dla funkcjonowania gospodarki w gminie i dostępności ośrodka gminnego. Podstawowym ograniczeniem funkcjonalnej sprawności układu zarówno w zakresie wewnętrznym jak i w zakresie powiązań ponadlokalnych są poważne braki technicznego urządzenia i wyposażenia istniejących ciągów drogowych, a zwłaszcza nawierzchni twardych. W jeszcze gorszym stanie znajdują się drogi lokalne, istniejący stan dróg ogranicza również możliwości prawidłowego urządzenia zbiorowej komunikacji autobusowej. Około 20% dróg powiatowych oraz 80% dróg gminnych nie posiada nawierzchni twardej, natomiast ponad 10% dróg gminnych ma nawierzchnię gruntową. Sieć dróg gminnych i powiatowych zapewnia łączność gminy z województwem jak i powiatem, jak również łączność między wsiami wewnątrz gminy oraz wsiami gmin sąsiednich.

Przez teren gminy nie przebiegają linie kolejowe.

Lokalna sieć komunikacji gminnej zapewnia dostęp do przystanków komunikacji samochodowej o promieniu 1 km dla 80% mieszkańców gminy. Zewnętrzny układ komunikacyjny stanowi droga krajowa, biegnąca ze Szczytna - przez następujące

miejscowości w gminie: Świniary, Romany Sebory, Romany Janowięta - dalej w kierunku Przasnysza.

Tak więc mimo korzystnych warunków przestrzennych, niesprawność techniczna układu komunikacji wewnętrznej utrudnia prawidłowe wykorzystanie walorów tego układu, obniżając efektywność funkcjonowania gospodarki i jakość warunków życia.

7.2. Gospodarka komunalna.

Obecnie gmina nie posiada wysypiska śmieci. Dotychczasowe składowisko odpadów mieszczące się we wsi Krzynowłoga Mała zostało zamknięte, na terenie którego znajdowało się również grzebowisko zwierząt. Gmina obecnie posiada podpisaną umowę na odbiór odpadów komunalnych z terenu gminy z Miejskim Zakładem Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Przasnyszu.

Na terenie gminy znajduje się ok 448 bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe, co daje w stosunku do wszystkich sołectw ok. 50%. Ponadto znajduje się również ok 247 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Hydrofornie / ujęcia wody na terenie gminy:
- Krzynowłoga Mała,
- Świniary,
- Kaki-Mroczki,

natomiast przepompownie znajdują się w miejscowościach Ożumiech, Romany-Sebory i Ostrowe-Stańczyki.

7.3. Ciepłownictwo, gazownictwo.

Na terenie gminy nie ma zbiorowych systemów ciepłowniczych. Budynki mieszkalne ogrzewane są z indywidualnych źródeł ciepła. W znacznym stopniu źródłem energii jest węgiel lub miał węglowy. Z powodu braku na terenie gminy sieci gazu przewodowego, uzupełniającym jak również najdostępniejszym źródłem energii jest gaz z butli.

7.4. Elektroenergetyka.

Gmina zaopatrywana jest w energię elektryczną z linii magistralnych zasilanych z punktów rozdzielczych energii elektrycznej 110/15 KV w Przasnyszu i Chorzelach. Od linii tych zasilana jest sieć rozdzielcza w postaci linii funkcjonujących jako zasilane dwustronnie od linii magistralnych oraz zasilane jednostronnie, pracująca jako odczepy. Z linii tych zasilane są stacje transformatorowe słupowe. Podział sieci odbywa się na liniach napowietrznych, z racji na występujące napowietrzne stacje transformatorowe. Układ funkcjonalny sieci jest prawidłowy. Na terenie gminy występują słupowe stacje transformatorowe. Jest to zgodne z zasadami zasilania terenów wiejskich.

W gminie występuje duża ilość stacji transformatorowych z transformatorami małej mocy. Jest to związane z występowaniem na terenie gminy budownictwa rozproszonego.

Istnieje konieczność rozbudowy sieci i stacji transformatorowych oraz modernizacji istniejących stacji, szczególnie na obszarach nowych gdzie przewidywane są nowe inwestycje.

8. Infrastruktura społeczna.

8.1. Oświata.

Bazę oświaty w gminie stanowią 3 szkoły podstawowe, rozmieszczone równomiernie na obszarze gminy, znajdujące się we wsiach: Krzynowłoga Mała, Ulatowo-Adamy, Romany-Sebory. Ponadto we wsi gminnej znajduje się Publiczne Gimnazjum.

W związku ze spadkiem liczby ludności w gminie, a co za tym idzie ilością uczniów - nie występuje niedobór miejsc w szkołach. Występuje natomiast potrzeba poprawy standardów lokalowych i wyposażenia szkół.

Tabela 15. Współczynnik skolaryzacji brutto - szkoły podstawowe - w latach 2004, 2009, 2014 [GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Województwo Mazowieckie	%	100,10	100,89	98,11
Powiat przasnyski	%	100,66	101,02	95,93
Gmina Krzynowłoga Mała	%	96,94	101,95	90,40

Tabela 16. Współczynnik skolaryzacji brutto - gimnazja - w latach 2004, 2009, 2014 [GUS, Bank Danych Lokalnych].

Podmiot	Jednostka	2004	2009	2014
Województwo Mazowieckie	%	100,82	101,44	101,45
Powiat przasnyski	%	101,72	101,14	96,71
Gmina Krzynowłoga Mała	%	97,91	101,96	94,12

8.2. Ochrona przeciwpożarowa.

Bezpieczeństwo przeciwpożarowe zapewniają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej działające w następujących wsiach:

- Krzynowłoga Mała,
- Kaki-Mroczki,

- Ulatowo-Adamy,
- Romany-Sebory,
- Chmieleń Wielki,
- Łanięta.

Jednostki te wyposażone są w podstawowy sprzęt ratownictwa przeciwpożarowego. Ponadto Urząd Gminy jest w posiadaniu 8 wozów bojowych.

8.3. Pomoc społeczna.

Zadania w zakresie pomocy społecznej w gminie realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzynowłodze Małej.

-Najogólniej rzecz ujmując do tej pierwszej grupy należą świadczenia o charakterze niepieniężnym, a do drugiej - świadczenia pieniężne.

Zadania własne gmin:
- dożywianie dzieci,
- usługi opiekuńcze,
- zasiłki celowe,
- zadania socjalne.

9. Środowisko kulturowe.

Na terenie gminy Krzynowłoga Mała znajdują się nieliczne obiekty zabytkowe. Jednym z najważniejszych jest pochodzący z XVI w. zespół sakralny w miejscowości Krzynowłoga Mała oraz kościół rzymsko-katolicki we wsi Skierkowizna. Ponadto na terenie gminy ostały się również nieliczne drewniane i murowane kubaturowe obiekty architektury regionalnej z XIX w. i początków XX w. oraz nie użytkowany już drewniany wiatrak z początków XX stulecia. Obiekty te są objęte ścisłą ochroną Państwowej Służby Ochrony Zabytków.

Do chronionych wartości kulturowych zaliczone zostały dwa krajobrazowe parki dworskie we wsiach: Romany-Sebory i Rudno-Jeziorowe, a także dwa bunkry strzelnicze z okresu II Wojny Światowej we wsi Krajewo-Wierciochy.

Dotychczasowe badania archeologiczne, przeprowadzone na terenie gminy zaowocowały wyodrębnieniem około 100 stanowisk archeologicznych.

Szczegółowy wykaz zabytków i ciekawych miejsc w gminie Krzynowłoga Mała:

<u>Krzynowłoga Mała</u>

Kościół parafialny p.w. św. Dominika – jest to kościół późnogotycki z przełomu XV i XVI wieku z wysoką na 33m wieżą dobudowaną w XVII wieku. Wystrój wnętrza w stylu barokowym: ołtarz główny z rzeźbami św. Piotra i Pawła, 4 boczne, chrzcielnica i żyrandol pająk z połowy XVIII wieku, chór drewniany z XIX wieku. Jedną z najstarszych części wystroju kościoła są gotyckie rzeźby ukrzyżowania z końca XVwieku;
Cmentarz Parafialny,
Pomnik 40 Pomordowanych,
główny plac Krzynowłogi Małej,
bunkier z czasów II wojny światowej;

Krajewo-Wielkie
Grodzisko w kształcie elipsy z wczesnej epoki żelaza;

Rudno Jeziorowe
Kaplica p.w. św. Piotra i Pawła,
Krzyż przydrożny,
jedyne naturalne jezioro w gminie;

Rudno-Kmiece
pozostałości po dawnym parku dworskim z XIX wieku;
Chmieleń Wielki
przydrożna zabytkowa kapliczka,
głazy narzutowe, w tym jeden o obwodzie ok. 10m i wysokości 1,3m;

Ożumiech
ostatni w gminie wiatrak koźlak z początku XX wieku;

Łoje
zalew (zbiornik retencyjny) – miejsce odpoczynku i rekreacji miejscowej ludności;

Grabowo -Rżańce
Grób Nieznanego Żołnierza – symbol walki Polaków w wojnie polsko – bolszewickiej,
źródło rzeki Ulatówka;

Skierkowizna
Kościół parafialny p.w. św. Izydora, drewniany z 1840r, przeniesiony z Janowa w latach 1936-1938; Parafia p.w. św. Andrzeja Boboli erygowana w 1938r. Wnętrze świątyni stanowią drewniane płaskorzeźby i kasetony. Zarówno kościół jak i dzwonnica wpisane zostały do rejestru zabytków architektury i budownictwa. Nieopodal kościoła znajdują się budynki parafialne otoczone przepięknym parkiem z wieloma gatunkami drzew. Wystrój kościoła jak i jego otoczenie są zasługą ciężkiej pracy i poświęcenia księdza kanonika Sylwestra Szadkowskiego, wieloletniego proboszcza tej parafii;
cmentarz parafialny gdzie znajduje się grób pamięci nieznanych żołnierzy, którzy polegli w walce z niemieckim najeźdźcą w 1939r;

Ulatowo-Adamy
przydrożna kapliczka,

Kaki-Mroczki
drewniany dom z początku XX wieku;

Goski-Wąsosze
bunkry z czasów II wojny światowej;

Romany-Sebory
park dworski krajobrazowy o powierzchni 1 ha z II połowy XIX wieku;
jedyna w gminie stadnina koni, miejsce rekreacji i wypoczynku dla miłośników jeździectwa i kontaktu z przyrodą;

Pomnik przyrody – Głaz narzutowy o obwodzie 1280cm, największy w byłym województwie ostrołęckim,
Przydrożna kapliczka z figurą Chrystusa Frasobliwego, murowana z cegły, otynkowana, pochodzi z poł. XIX wieku.

10. Gospodarka budżetowa gminy.

Gmina samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową, mając do dyspozycji budżet. Zgodnie z prawem budżetowym budżet gminy jest rocznym planem finansowym obejmującym:

- dochody i wydatki organów gminy,
- dochody i wydatki komunalnych jednostek budżetowych i zadań własnych gminy,
- wpłaty jednostek organizacyjnych i dotacje dla jednostek organizacyjnych rozliczających się z budżetem gminy,
- dochody z podatków, opłat i innych należności gmin, określonych ustawami,
- subwencje ogólne z budżetu państwa,
- wyodrębnione wydatki na finansowanie zleconych gminom zadań z zakresu administracji rządowej oraz dotacje celowe i dochody związane z realizacją tych zadań,
- dochody z majątku gminy,
- źródła pokrycia niedoborów.

W budżecie gminy mogą być także wyodrębnione środki do dyspozycji jednostek pomocniczych gminy.

Dochody gmin można podzielić na trzy zasadnicze grupy:

- dochody własne, do których zalicza się podatki lokalne (podatki: od nieruchomości, od środków transportu, od posiadania psów, rolny, leśny, od spadków i darowizn, opłatę targową), dochody z majątku gminy (dochody ze sprzedaży gruntów, nieruchomości, lokali i innych składników mienia gminy, dochody z najmu i dzierżawy, opłaty z tytułu użytkowania wieczystego gruntów, opłaty z tytułu oddania mienia komunalnego do korzystania), opłatę skarbową oraz inne dochody należne gminom na mocy odrębnych przepisów;
- udziały w podatkach, stanowiących dochód z budżetu państwa (podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych opłacany w formie karty podatkowej, udział w podatku od osób fizycznych i prawnych);
- dotacje i subwencje z budżetu państwa i państwowych funduszy celowych.

Spośród wymienionych grup tylko dochody własne uzależnione są od polityki władz gminy. Jedną z najważniejszych decyzji, jaką rozstrzyga władza lokalna przy planowaniu budżetu jest ustalenie proporcji między wydatkami konsumpcyjnymi, a inwestycyjnymi gminy.

Specyfika wydatków inwestycyjnych gminy polega na tym, że przeważnie nie są to wydatki, których efektem jest osiąganie wymiernego zysku. Inwestycje dokonywane przez gminę poprawiają standard życia mieszkańców lub umożliwiają gminie pełnienie jej zadań publicznych, a także tworzą warunki do tego, aby podmioty gospodarcze mogły inwestować.

III. ANALIZA SWOT.

Budowa programu strategicznego gminy wymaga przeprowadzenia analizy sytuacyjnej, polegającej miedzy innymi na określeniu mocnych i słabych stron gminy oraz jej szans i zagrożeń, które mogą mieć wpływ na rozwój tego obszaru. Metodologiczną podstawę analizy sytuacyjnej stanowi tzw. analiza **SWOT** (z j. angielskiego: **Strengths** – silne i **Weaknesses** – słabe strony oraz **Opportunities** - szanse/możliwości i **Threats** - zagrożenia) - jedno z podstawowych narzędzi, jakie proponują naukowe metody analizy strategicznej.

Podstawowym walorem analizy SWOT jest określenie w miarę precyzyjnie katalogu atutów czyli silnych stron gminy, bowiem zasadą działań strategicznych jest eksponowanie silnych stron, a w mniejszym stopniu walka ze słabościami. Niewątpliwie słabe strony są barierą w kreowaniu strategii, jednak jak uczy doświadczenie wielu innych krajów często to co dzisiaj jest naszą słabością może być w przyszłości źródłem sukcesów. Ponadto integralnym elementem analizy SWOT jest poszukiwanie możliwości i zagrożeń jakie występują w otoczeniu zewnętrznym gminy i mogą pojawić się w przyszłości.

Mocne strony gminy:

- położenie przy drodze krajowej prowadzącej na Mazury,
- złoża kruszywa w południowej części gminy,
- duże nagromadzenie stanowisk archeologicznych w centralnej i północno-wschodniej części gminy,
- urozmaicenie rzeźby terenu jest korzystne zarówno dla rolnictwa jak i rozwoju osadnictwa,
- brak obiektów stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, zarówno pod względem zanieczyszczenia ziemi, wód i powierza jak i emisji hałasu i drgań,
- czyste środowisko.

Słabe strony gminy:

- brak nowych miejsc pracy,
- brak inwestorów strategicznych,
- odpływ młodych wykształconych ludzi w poszukiwaniu pracy do dużych aglomeracji miejskich,
- od szeregu lat systematyczny spadek liczby mieszkańców - gmina znajduje się na obszarze depresji demograficznej,
- zły stan techniczny dróg,
- brak sortowania odpadów,
- brak przemysłu,
- słaby rozwój usług,
- brak kanalizacji,
- brak oczyszczalni ścieków,
- niewystarczający stan opieki zdrowotnej i medycznej,
- słabo rozwinięta sieć rzeczna,
- niska aktywność społeczna przy realizacji wspólnych celów,
- brak zorganizowanej opieki nad ludźmi w pełnym wieku,
- lęk przed ryzykiem gospodarczym,
- brak promocji gospodarczej gminy,
- brak kapitału,

Szanse rozwoju gminy:

- urozmaicona rzeźba terenu,
- położenie przy drodze krajowej prowadzącej na Mazury,
- agroturystyka,
- złoża kruszywa,
- możliwości starania się o środki z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- czyste środowisko.

Zagrożenia rozwoju gminy:

- brak kapitału inwestycyjnego,
- brak przemysłu,
- wzrost liczby rodzin niezdolnych do utrzymania się na godziwym poziomie
- brak dotacji na kulturę.

IV. MISJA ROZWOJU GMINY.

Misja rozwoju jest to deklaracja intencji władz samorządowych, co do kierunków przyszłego rozwoju gminy. Określa ona przyszłościowy obraz gminy oraz informuje o wspólnych wartościach i przekonaniach leżących u podstaw podejmowania określonych działań. Misja rozwoju ma istotną wartość informacyjną zarówno dla mieszkańców gminy, podmiotów gospodarczych, jak i dla jej otoczenia. Określa "co chcemy osiągnąć w określonym horyzoncie czasu" i to nie w oparciu o marzenia i wizje, lecz o własne zasoby i możliwości rozwoju (silne i słabe strony gminy) oraz warunki stworzone przez otoczenie (szanse i zagrożenia rozwojowe).

U podstaw misji rozwoju gminy Krzynowłoga Mała leży przekonanie, że gmina ma potencjalne szanse by stać się atrakcyjnym miejscem zamieszkania i lokalizacji kapitału. Stąd też wśród podstawowych przesłanek rozważanych przy formułowaniu deklaracji misji rozwoju wymienić należy dążenie do:

- efektywnego wykorzystania zasobów ludzkich, finansowych, przestrzeni, infrastruktury technicznej i społecznej,
- tworzenia optymalnych warunków dla rozwoju gospodarki lokalnej, w tym wspierania drobnej przedsiębiorczości,
- podniesienia rangi gminy w regionie i jej atrakcyjności w celu zwiększenia napływu zasobów zewnętrznych,
- ochrony istniejących zasobów przyrodniczych i kulturowo-historycznych,
- lepsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców,
- rozwijanie współpracy władz gminy z administracją samorządową i rządową, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami gminy,

Deklaracja wizji rozwoju uwzględnia atuty gminy, którymi są:

- rolnictwo, jako dominująca funkcją gminy,
- korzystne warunki przyrodnicze,
- korzystne położenie gminy, przy drodze krajowej prowadzącej na Mazury.

Misją gminy Krzynowłoga Mała, czyli celem dążeń jej mieszkańców oraz władz lokalnych, jest zatem wykreowanie gminy jako ośrodka nowoczesnego rolnictwa, usług i turystyki. Tak zdefiniowana misja rozwoju spełnia funkcję wyznacznika podstawowych kierunków prac nad określeniem celów strategicznych rozwoju gminy

V. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY.

Cele strategiczne są sformułowane ogólnie jako cele funkcjonalne, tzn. wyrażające pożądane funkcje (potrzeby), które winny zostać zrealizowane (zaspokojone) w określonym horyzoncie czasu. Pomimo swej ogólności cele strategiczne są związane z konkretną rzeczywistością oraz prognozą jej zmian w przyszłości. Sformułowano następujące cele strategiczne. Są one sobie równe pod względem ważności i pilności, a zatem ich uszeregowanie nie ma wpływu na kolejność realizacji.

1) Poprawa warunków w gminie:

- tworzenie korzystnych warunków przestrzennych dla rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarczych poprzez:
  - wyznaczenie w planach miejscowych terenów pod takie inwestycje,
  - poprawę i rozwój infrastruktury technicznej i komunikacyjnej,
- poprawa standardów jakości życia i pracy mieszkańców gminy poprzez:
  - poprawę dostępu do urządzeń infrastruktury technicznej,
  - poprawę jakości infrastruktury społecznej,
  - usprawnienie działania lokalnej administracji poprzez wdrożenie elektronicznego obiegu dokumentów oraz e-usług dla mieszkańców,
- rozwój budownictwa mieszkaniowego,
- zapewnienie opieki zdrowotnej,
- zapewnienie wszechstronnej pomocy społecznej,
- realizacja gminnych programów przeciwdziałających patologiom społecznym (alkoholizm),
- rozwój rekreacji i wypoczynku mieszkańców gminy,
- pozyskiwanie inwestorów celem tworzenia nowych miejsc pracy,
- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców,
- rozwój oświaty i wyrównywanie szans edukacyjnych min:
  - remonty budynków szkół i dostosowanie ich dla potrzeb osób niepełnosprawnych
  - budowa oddziału przedszkolnego w Krzynowłodze Małej,
  - budowa boisk szkolnych,
- swobodny dostęp mieszkańców do sieci Internet.

2) Nowoczesne rolnictwo oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.
(przebudowa i przystosowanie rolnictwa do uzyskania wysokiej jakości płodów i produktów rolnych)

- poprawa dochodowości gospodarstw rolnych,
- poprawa struktury agrarnej,
- rewitalizacja obszarów wiejskich,
- rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego,
- rozwój agroturystyki,
- powiększenie terenów leśnych przez zalesianie nieużytków oraz użytków rolnych klas V i VI.

3) Rozwój infrastruktury technicznej, przemysłu i usług.
(rozbudowa infrastruktury technicznej umożliwiającej rozwój przemysłu i usług na wsi)

- rozwój usług związanych z obsługą ruchu tranzytowego na drodze krajowej nr 57,
- rozwój produkcji na bazie istniejących złóż kruszywa,
- realizacja lokalnych inwestycji celów publicznych:
  - przebudowa stacji uzdatniania wody w Krzynowłodze Małej – celem poprawy jakości wody pitnej
  - modernizacja dróg gminnych poprzez wykonywanie nawierzchni utwardzonych zarówno poprzez poczwórne utwardzenie emulsją asfaltową, bądź wykonanie dróg asfaltowych
  - termomodernizacja budynków szkolnych, szczególnie Szkoły Podstawowej w Krzynowłodze Małej i Ulatowo-Adamy
  - likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych
- doprowadzenie sieci kanalizacyjnej do wszystkich miejscowości gminy i ochrona środowiska:
  - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,
  - poprawa jakości infrastruktury społecznej,
  - rozwiązanie gospodarki odpadami na terenie całej gminy łącznie z ich segregowaniem,
  - wykonanie kanalizacji sanitarnej w Krzynowłodze Małej obsługującą wieś gminną, wsie sąsiednie oraz wsie leżące przy magistrali,
- wpływanie na inne instytucje publiczne do realizacji ponadlokalnych inwestycji celów publicznych:
  - modernizacja drogi krajowej nr 57,
  - modernizacja drogi wojewódzkiej nr 616 wraz z wybudowaniem chodników i zatok autobusowych w miejscowości Rudno-Kosiły, Krzynowłoga Mała i Czaplice-Bąki
  - budowa skrzyżowania o ruchu okrężnym (ronda) na drodze wojewódzkiej nr 616 w miejscowości Krzynowłoga Mała
  - modernizacja dróg powiatowych,
  - współudział w realizacji powiatowego składowiska śmieci wraz z ich utylizacją,
- dbałość o stan środowiska naturalnego - ochrona wód, gruntu, powietrza i ochrona przed zanieczyszczeniami,
- tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, nowoczesnej gospodarki.

4) Rozwój współpracy międzynarodowej.

- dostosowanie gminy do funkcjonowania w Unii Europejskiej,
- pozyskiwanie funduszy europejskich.

VI. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWOJU GMINY

Strategia Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026, której opracowanie zostało zainicjowane i przeprowadzone przez władze samorządowe, jest wieloletnim planem rozwoju pokrywającym w swojej treści nie tylko obszar usługowej działalności gminnych jednostek organizacyjnych, ale również innych instytucji publicznych, których działalność związana jest z funkcjonowaniem gminnej infrastruktury technicznej i społecznej.

Strategia gminy jest warunkiem koniecznym rozwoju danej jednostki terytorialnej. Sam dokument nie jest jednak receptą na sukces, aby mogła przynieść zaplanowane efekty, konieczne jest sukcesywne jej wdrażanie, czuwanie nad jej realizacją i kontrolowanie jej przebiegu.

Właściwy proces wdrażania strategii wymaga połączenia wysiłków wielu instytucji, organizacji i osób, podobnie jak miało to miejsce w procesie jej budowania. Przedkładana strategia jest „własnością" społeczności lokalnej – dla niej przede wszystkim była budowana. Zasadnicza odpowiedzialność w tej kwestii spoczywa jednak na Wójcie Gminy, przy równoczesnej współpracy z organem uchwałodawczym jakim jest Rada Gminy. Niezwykle istotne jest partnerstwo ponadgminne, które winno wyrażać się udziałem samorządów innych gmin oraz instytucji powiatowych i wojewódzkich.

Władze gminy muszą podejść do jej rozwoju globalnie. Podstawową zasadą powinno być wdrażanie zadań z poszczególnych obszarów równolegle. Powinno być to połączone z aktywnych poszukiwaniem i zdobywaniem środków z pozabudżetowych źródeł sprzyjających mobilizacji podmiotów lokalnych wokół wspólnych programów rozwojowych.

Wszystkie zaplanowane zadania realizacyjne do roku 2026 mają na celu podnieść atrakcyjność gminy w oczach inwestorów, mieszkańców oraz turystów. Zaniechanie realizacji tych zadań pozostawi gminę w tyle za innymi gminami systematycznie wdrażającymi swoje strategie. Niewykonanie zadań w obszarze infrastruktury technicznej (uzbrojenie terenów i obiektów we wszystkie media, poprawa nawierzchni dróg i komunikacji) odstraszą inwestorów, a także turystów. Zaniedbania w dziedzinie oświaty i kultury doprowadzą do migracji młodzieży do miast lub innych gmin w poszukiwaniu lepszych warunków bytowych i lepszej pracy. Wdrażanie *Strategii* jest procesem długotrwałym i nie należy oczekiwać, że samo posiadanie strategii rozwiąże wszystkie problemy gminy oraz jej mieszkańców.

Strategia Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026 zostaje zatwierdzona i przyjęta do realizacji uchwałą Rady Gminy Krzynowłoga Mała. Wdrożenie *Strategii* powierzone zostanie Wójtowi Gminy Krzynowłoga Mała, który za pomocą Urzędu Gminy Krzynowłoga Mała będzie realizował zadania określone w Strategii.

Pracownicy Urzędu Gminy Krzynowłoga Mała zajmą się:

- przygotowaniem dokumentacji technicznej projektów,
- przygotowaniem wniosków aplikacyjnych i wszystkich niezbędnych dokumentów, załączników oraz pozwoleń,
- obsługą finansową projektów,
- monitorowaniem realizacji zadań,
- składaniem sprawozdań z ich realizacji,
- rozliczeniem projektów.

VII. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

1. System monitorowania Strategii

Monitorowanie każdego przedsięwzięcia - czyli dbanie o prawidłowy jego przebieg przez cały czas jego realizacji polega na systematycznym zbieraniu, zestawianiu i ocenie informacji rzeczowych i finansowych. W monitorowaniu biorą udział wszystkie podmioty oraz komórki organizacyjne Urzędu Gminy Krzynowłoga Mała. Oceną wdrażania *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026,* zajmie się Rada Gminy.

Monitorowanie realizacji *Strategii* prowadzone będzie przez pracowników Urzędu Gminy Krzynowłoga Mała. Będą oni na bieżąco prowadzili nadzór nad realizacją projektów. Mając dostęp do wszystkich danych niezbędnych do kontrolowania zmian wskaźników osiągnięć i badając ich zmiany będą na bieżąco oceniali prawidłowość realizacji Strategii. Dane te będą przekazywane do Wójta Gminy Krzynowłoga Mała. Na sesji Rady Gminy Krzynowłoga Mała Wójt będzie składał Radzie, Sołtysom oraz zaproszonym przedstawicielom przedsiębiorców, dyrektorów jednostek samorządowych i mieszkańców gminy informacje ze swoich prac. W tym też sprawozdaniu będą informacje na wdrażania *Strategii* i realizacji projektów przez nią określonych. W czasie sesji i spotkań wszystkie zainteresowane strony będą mogły zgłaszać swoje wnioski i uwagi związane z realizacją *Strategii*, a także zgłaszać do ewentualne zmiany. W efekcie *Strategia* będzie mogła być zaktualizowana zgodnie z potrzebami.

2. Sposoby oceny Strategii

Istota oceny *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026* polega na prowadzeniu stałych obserwacji dokonywania systematycznych pomiarów, określeniu narzędzi pomiarów przebiegu procesów, które nas interesują. *Strategia* ma na celu wspomagać zrównoważony rozwój gminy Krzynowłoga Mała. Stosownie do tych dwóch funkcji powstaje zasadne wyróżnienie dwóch sfer jej obserwacji i oceny. Jedną sferą jest obserwacja *Strategii* jako dokumentu planowania działań wspomagających rozwój z całą logiką uzasadnienia tych działań, drugą zaś jest obserwacja i ocena wdrażania działań w życie.

3. Public Relations Strategii

Główne uwarunkowania społeczne *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026* to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięcia spraw z zakresu środowiska. Polska w 2003 r. ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz o dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowisk z 1999 r., podpisaną w Aarhus. Art. 7 Konwencji nakazuje zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowywaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska lokalnego i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących tych dokumentów.

Są to w szczególności:

- ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji,
- przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześnie w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- należycie uwzględnienie konsultacji społecznej przy wydawaniu decyzji.

Jednakże organy państwowe same podejmują decyzje co do szczegółowych sposobów powiadamiania społeczeństwa, metod zbierania uwag i wniosków oraz terminu i czasu trwania konsultacji społecznych.

4. Konsultacje Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026 została opracowana z uwzględnieniem powyższych przepisów prawnych. Dokument przygotowany został z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naturalnego, gospodarczego, pracowniczego i kulturalnego.

Projekt *Strategii* zgodnie z *Zarządzeniem Nr WGM.0050.70.2016 Wójta Gminy Krzynowłoga Mała z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych w formie badania opinii mieszkańców dotyczących uchwalenia Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026* został zmieszczony wraz z formularzem wnoszenia uwag (ankietą) na stronie gminy www.bip.krzynowlogamala.pl i poddany konsultacją społecznym. Zarządzenie zostało również wywieszone na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Krzynowłoga Mała oraz przekazane sołtysom do wywieszenia na sołeckich tablicach ogłoszeń.

W ramach przeprowadzonej akcji wpłynęło ok 20 ankiet. Niektóre z przedstawionych uwag zostały uwzględnione w ostatecznej wersji *Strategii*.

Konsultacje przeprowadzone były w celu poznania opinii, uwag i propozycji mieszkańców, organizacji społecznych i przedsiębiorców do projektu *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026*. Konsultacje uznane zostały za ważne.

VIII. FINANSOWANIE STRATEGII ROZWOJU GMINY

Zrealizowanie celów założonych w *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026* uzależnione jest od możliwości finansowych gminy oraz od wysokości pozyskanych środków, zarówno krajowych jak i funduszy zagranicznych. Określenie wartości środków potrzebnych do zrealizowania proponowanych zamierzeń jest dość trudne ze względu na ilość podmiotów. Część działań zaplanowanych w *Strategii* będzie finansowane ze środków pochodzących z budżetu własnego gminy Krzynowłoga Mała. Dostępne środki inwestycyjne gminy będą wykorzystane przede wszystkim na zapewnienie współfinansowania projektów realizowanych ze środków zewnętrznych.

Niektóre zadania będą możliwe do zrealizowania jedynie poprzez współpracę z samorządem województwa, powiatu, czy innych instytucji publicznych, np. funduszy ochrony środowiska.

Z uwagi na ograniczone możliwości finansowe Władze Gminy przewidują aktywne pozyskiwanie środków ze źródeł zewnętrznych:

- budżetu województwa mazowieckiego,
- budżetu państwa,
- budżetu Unii Europejskiej,
- Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- pożyczek i kredytów.

Gmina Krzynowłoga Mała jest aktywnym beneficjentem pomocy unijnej. Daje to szansę efektywnego wykorzystania środków zewnętrznych w kolejnych latach.

Samorząd nie wyklucza realizacji przedsięwzięć ważnych dla rozwoju gminy przy współpracy z partnerem prywatnym na podstawie umowy o partnerstwie publiczno-prywatnym.

IX. Ocena oddziaływania na środowisko Strategii

Gmina Krzynowłoga Mała wystąpiła do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Warszawie oraz do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie o odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026*. Wspomniane pisma zawierały informacje o uwarunkowaniach, o których mowa w art. 49 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2013 r. poz. 1235, z późn. zm.).

W uzasadnieniu napisano:

1. Charakter działań przewidzianych w dokumencie.

a) stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć:

Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026 określa strategię długoterminową, cele i zobowiązania gminy Krzynowłoga Mała do 2026 r. Przeprowadzona w dokumencie analiza możliwości ograniczania wpływu na środowisko w gminie pozwoliła na określenie działań służących poprawie jakości środowiska na terenie gminy.

Inwestycje zaplanowane w *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026*, które po spełnieniu przez nie odpowiednich kryteriów, będą mogły potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, przed przystąpieniem do ich realizacji będą podlegały odrębnej procedurze oceny oddziaływania na środowisko. Stopień określenia tych zadań w *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026* nie pozwala jednak na jednoznaczną ocenę, czy inwestycje realizowane w ramach tych zadań będą zakwalifikowane do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Zadania zaplanowane w *Strategii* są inwestycjami określonymi w tym dokumencie na poziomie strategicznym. Z tego względu *Strategia Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026* nie ustala ram dla późniejszej realizacji tych przedsięwzięć.

b) powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach:

Wskazane powyżej zadania powiązane są z charakterem działań określonych w dokumentach strategicznych na poziomie Unii Europejskiej, na szczeblu krajowym, wojewódzkim i lokalnym. Hierarchiczna zgodność celów w ww. dokumentach nadrzędnych z opracowywaną na szczeblu gminnym *Strategąi Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026* sprawia, że cele zdefiniowane na poziomie wojewódzkim, krajowym i wspólnotowym będą także aplikowane i realizowane na poziomie lokalnym.

Uwarunkowania lokalne, opis stanu obecnego, identyfikacja obszarów problemowych oraz obszary działań ujętych w *Strategii*, zgodne są z lokalnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy Krzynowłoga Mała.

c) przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska:

Zgodnie z przyjętym w 2009 r. pakietem energetyczno-klimatycznym do 2020 r. Unia Europejska o:

- 20% zredukuje emisje gazów cieplarnianych w stosunku do poziomu emisji z 1990 r.,
- 20% zwiększy udział energii odnawialnej w finalnej konsumpcji energii (dla Polski 15%),
- 20% zwiększy efektywność energetyczną, w stosunku do prognoz BAU (ang. business as usual) na 2020 r.

Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026 jest dokumentem, realizującym powyższe założenia środowiskowe wspólnej polityki Unii Europejskiej, a także definiuje działania, których realizacja przyczyni się do poprawy jakości powietrza na obszarze, na którym odnotowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych stężeń w powietrzu i realizowane są programy (naprawcze) ochrony powietrza (POP).

Ponadto dokument ten stanowi podstawę do ubiegania się o środki wsparcia na działania efektywnościowe i proekologiczne związane z realizacją celów gospodarki niskoemisyjnej w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

d) powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska:

Zagadnienia podjęte w *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026* odwołują się do problemów: redukcji emisji CO_2, zwiększaniu udziału energii odnawialnej w wytwarzaniu energii, zwiększaniu efektywności energetycznej, w tym m.in. problemów jakości powietrza, oddziaływania na środowisko transportu oraz termomodernizacji budynków, uwzględniając jednocześnie poprawę warunków życia mieszkańców oraz aspekty wynikające ze zrównoważonego rozwoju.

2. Rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko.

a) prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań:

Spośród zadań zaplanowanych do realizacji w ramach *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026*, mogących mieć negatywny wpływ na środowisko wymienić należy przedsięwzięcia inwestycyjne:

- termomodernizacje budynków,
- rozwój i modernizacja dróg.

Pozostałe zadania mają charakter edukacyjno-promocyjny, usprawniający zarządzanie energią, zmniejszający zapotrzebowanie energetyczne poprzez wymianę i stosowanie oświetlenia i sprzętu o wyższej klasie efektywności energetycznej. W tych przypadkach nie przewiduje się wystąpienia ryzyka negatywnego oddziaływania na środowisko.

Strategia wskazuje zadania zaplanowane do realizacji w perspektywie czasowej do 2026 r., a zasięg planowanych działań ogranicza się do obszaru gminy Krzynowłoga Mała.

Zadania przewidziane do realizacji nie wiążą się ze znacznym zasięgiem ponadlokalnym, długotrwałym i nieodwracalnym oddziaływaniem związanym z emisją, wykorzystaniem zasobów naturalnych czy wystąpieniem awarii przemysłowej.

b) prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych:

Gmina Krzynowłoga Mała jest położona w znacznej odległości od granic kraju, a działania planowane w dokumencie mają zasięg lokalny, w związku, z czym nie przewiduje się oddziaływań skumulowanych ani transgranicznych.

c) prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska:

Realizacja działań realizowanych w *Strategii* nie jest związana z możliwością wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi ani nie powoduje zagrożenia dla środowiska. Zgodnie z założonymi celami *Strategii* zakłada się, że realizacja działań przedstawionych w *Strategii* spowoduje korzyści dla środowiska i przyczyni się do ograniczenia niskiej emisji.

3. Cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko.

a) obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu:

Na terenie gminy Krzynowłoga Mała nie występują obszary o szczególnych właściwościach naturalnych, a obszary wymagające specjalnej ochrony ze względu na występowanie gatunków roślin i zwierząt lub ich siedlisk lub siedlisk przyrodniczych znajdujące się w granicach gminy wymieniono w pkcie b) pt. formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym.

Obiekty mające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego zostały określone w gminnej ewidencji zabytków.

W gminie nie występują obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania.

Istniejące przekroczenia norm jakości powietrza w strefie mazowieckiej, do której należy gmina, dotyczą zanieczyszczenia powietrza pyłem PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenem, których źródłem jest przede wszystkim niska emisja z indywidualnych pieców i kotłów.

Realizacja zadań przewidzianych w *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026* nie wpłynie na stan obszarów i obiektów objętych ochroną konserwatorską, nie spowoduje także przekroczenia standardów jakości środowiska.

b) formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowy:

W gminie Krzynowłoga Mała występują formy ochrony przyrody podlegające ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z poźn. zm.) w postaci 6 pomników przyrody - 6 głazów narzutowych w miejscowościach: Romany Sebory, Romany Janowięta, Chmieleń Wielki, Krajewo Kłódki, Czaplice Kurki.

Zadania przewidziane do realizacji w *Strategii Rozwoju Gminy Krzynowłoga Mała na lata 2016-2026* nie spowodują zjawisk w środowisku przyrodniczym, które mogłyby wywrzeć oddziaływanie na formy ochrony przyrody zlokalizowane na terenie gminy Krzynowłoga Mała.

X. SPIS TABEL

Tabela 1. Liczba ludności ogółem w latach 2004, 2009, 2014 12
Tabela 2. Liczba ludności z podziałem na mężczyzn i kobiety 13
Tabela 3. Współczynnik feminizacji w latach 2004, 2009, 2014 13
Tabela 4. Przyrost naturalny w latach 2004, 2009, 2014 13
Tabela 5. Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) w latach 2004, 2009, 2014 [GUS, Bank Danych Lokalnych]. 13
Tabela 6. Ludność w wieku produkcyjnym w latach 2004, 2009, 2014 14
Tabela 7. Ludność w wieku poprodukcyjnym w latach 2004, 2009, 2014 14
Tabela 8. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2004, 2009, 2014 (wskaźnik obciążenia demograficznego) [GUS, Bank Danych Lokalnych]. 14
Tabela 9. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2004, 2009, 2014 (wskaźnik obciążenia demograficznego) 14
Tabela 10. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2004, 2009, 2014 (wskaźnik obciążenia demograficznego) [GUS, Bank Danych Lokalnych]. 15
Tabela 11. Stan infrastruktury mieszkaniowej na terenie gminy 15
Tabela 12. Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców w latach 2004, 2009, 2014 [GUS, Bank Danych Lokalnych]. 16
Tabela 13. Podmioty gospodarcze działające na terenie gminy [GUS]. 16
Tabela 14. Wykaz podmiotów gospodarczych na terenie gminy wg sekcji PKD [GUS]..... 17
Tabela 15. Współczynnik skolaryzacji brutto - szkoły podstawowe - w latach 2004, 2009, 2014 [GUS, Bank Danych Lokalnych]. 20
Tabela 16. Współczynnik skolaryzacji brutto - gimnazja - w latach 2004, 2009, 2014 [GUS, Bank Danych Lokalnych]..... 20